

Αυτο-οργάνωση: η μόνη σωτηρία από την «ανάπτυξη»

Του ΤΑΚΗ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Στο προηγούμενο άρθρο με θέμα την τιμή της «ανάπτυξης» καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η μακροπρόθεσμη λύση στην οικολογική κρίση που αντιμετωπίζουμε είναι μια οικολογική δημοκρατία, η οποία βέβαια για να έχει νόημα δεν νοείται μέσα στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς -η δυναμική της οποίας γέννησε την τερατώδη «αναπτυξιακή» διαδικασία που μας έφτασε στο σημερινό κρίσιμο για την ίδια τη ζωή στον πλανήτη σημείο- ούτε βέβαια μέσα στο θεσμικό πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής «δημοκρατίας», όπου κάποιες ελίτ παίρνουν όλες τις σχετικές αποφάσεις «για λογαριασμό μας». Και αυτό, διότι οικολογική δημοκρατία δεν νοείται μέσα στο σημερινό βαθμό συγκέντρωσης οικονομικής και πολιτικής δύναμης, εφόσον ακόμη και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι αδύνατο να επιλύσουν τα ενεργειακά προβλήματα που δημιουργεί αυτή η συγκέντρωση. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οι διάφορες οικολογικές «ουτοπίες»¹ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αφορούν αποκεντρωμένες και αυτοδύναμες μικρές κοινότητες και όχι τα σύγχρονα κέντρα συγκέντρωσης του παγκόσμιου πληθυσμού.

Όμως, μετά το φετινό καλοκαίρι και το ένα εκατομμύριο στρέμματα καμένης καλλιεργήσιμης και δασικής γης, τα δεκάδες σπίτια και τα χιλιάδες ζώα που έγιναν παρανάλωμα του πυρός και το σημαντικό αριθμό ανθρώπων ζώων που χάθηκαν, φάνηκε ανάγλυφη η ανικανότητα των πολιτικών και οικονομικών ελίτ να προστατεύσουν όχι μόνο τους τόπους εργασίας, κατοικίας και αναψυχής και την ποιότητα ζωής, αλλά και την ίδια τη ζωή. Και αυτό, διότι αντιμετωπίζουμε «ακραία» καιρικά φαινόμενα, τα οποία όμως όχι μόνο ήταν άκρως προβλέψιμα από καιρό αλλά και έχουν ήδη αρχίσει να γίνονται -και θα γίνονται στο μέλλον όλο περισσότερο- «κανονικά», σύμφωνα με τις προβλέψεις των πιο έγκυρων ειδικών του πλανήτη πάνω στο θέμα. Οι καύσωνες, η ξηρασία και η ερημοποίηση μεγάλων τμημάτων της Μεσογείου (και βέβαια της χώρας μας) καθώς και οι συνακόλουθες πλημμύρες ακόμη και μεγαλουπόλεων είναι θέμα χρόνου, ο οποίος όσο επιταχύνεται τελευταία η τήξη των πάγων στην Αρκτική τόσο περισσότερο συντέμνεται, με τους ειδικούς να μιλούν πια για μια δεκαετία το πολύ² προτού γίνουν αμετάκλητες κλιματικές μεταβολές. Για τη χώρα μας, αυτό σημαίνει καταστροφές που όχι μόνο θα πλήξουν ανεπανόρθωτα τη μοναδική σημαντική πηγή ξένου συναλλάγματος που μας απέμεινε -τον τουρισμό- πέρα από την ολοκλήρωση της αποσάθρωσης του αγροτικού τομέα, αλλά και θα επιδεινώσουν ακόμη περισσότερο την όποια ποιότητα ζωής μας απέμεινε, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο και την ίδια τη ζωή.

Αντίθετα μάλιστα με τους μύθους που καλλιεργούν τα ΜΜΕ και οι οικολόγοι, η οικολογική κρίση, όπως και κάθε άλλο τμήμα της πολυδιάστατης κρίσης, έχει σαφή ταξικό χαρακτήρα εφόσον οφείλεται κατ' αρχήν στα πλουσιότερα κοινωνικά στρώματα του πλανήτη, ενώ τις συνέπειες τις πληρώνουν πρωταρχικά τα φτωχότερα.³ Τα μέτρα που πάρθηκαν μέχρι σήμερα για την αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης σε διεθνές επίπεδο (αλλά και στη χώρα μας) από τα κόμματα εξουσίας, συχνά με τη συμμετοχή οικολογικών κομμάτων στην κυβέρνηση ή την υποστήριξη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) της «κοινωνίας των πολιτών», είναι φανερό ότι απέτυχαν, εφόσον οι οποιεσδήποτε βελτιώσεις που επέφεραν είτε είχαν οριακά αποτελέσματα σε σχέση με το μέγεθος της οικολογικής κρίσης που αντιμετωπίζουμε είτε χρησίμευσαν ως εφελκυστήριό για την άνοδο νέων κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων που εκμεταλλεύονται την ευαισθησία του κοινού για το πρόβλημα. Είναι λοιπόν φανερό ότι μόνο η αυτο-οργάνωσή μας, και όχι η ανάθεση του προβλήματος στις πολιτικές και οικονομικές ελίτ καθώς και στα ψηφοθηρόντα οικολογικά κόμματα και στις ΜΚΟ θα μπορούσε να προσφέρει μια αποτελεσματική αυτο-προστασία στην εξελισσόμενη καταστροφή. Και φυσικά μιλούμε μόνο για άμυνα εφόσον βραχυπρόθεσμα αναφερόμαστε αναγκαστικά σε λύσεις μέσα στο υπάρχον σύστημα της οικονομίας της αγοράς και του πολιτικού της συμπληρώματος της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, που αποκλείει τις απαιτούμενες ριζικές αλλαγές, οι οποίες περνούν μέσα από τη δραματική αλλαγή του τρόπου ζωής και την πραγματική αποκέντρωση και αυτοδυναμία.

Υπάρχουν όμως βραχυπρόθεσμες μέθοδοι συλλογικής αυτο-προστασίας μπροστά στην επιδεινούμενη κρίση; Στη Δυτική Ευρώπη ήδη ανθεί το κίνημα για την «ανάκτηση των κοινών» (reclaim the commons), με αγώνες που στοχεύουν στην ανάκτηση των δρόμων για τους πεζούς (Βρετανία) μέχρι τη ματαίωση μεγάλων «αναπτυξιακών» έργων που καταστρέφουν το περιβάλλον (Ιταλία). Το κίνημα αυτό ήδη έχει βάλει, όπως ήταν αναπόφευκτο, στο στόχαστρο τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και αγωνίζεται ενάντια στην εξαφάνιση του δημόσιου χώρου και την ιδιωτικοποίηση δημόσιων αγαθών όπως το νερό, αλλά επίσης η ενέργεια και φυσικά η γνώση που κάποτε εθεωρείτο αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα. Έχουμε δηλαδή μια επέκταση της έννοιας των «κοινών», ώστε να συμπεριλάβει όχι μόνο τη γη ή το νερό αλλά και «δημόσια αγαθά» όπως ο δημόσιος χώρος, η εκπαίδευση, η υγεία και η υποδομή που είναι αναγκαία για τη λειτουργία μιας σύγχρονης κοινωνίας (συστήματα ύδρευσης, ηλεκτροδότησης κ.λπ.).

Εκτός όμως από την παραπάνω «ενεργό» αντίσταση για την προστασία του φυσικού και κοινωνικού πλούτου, η Ελλάδα με τις ιδιαιτερότητές της προσφέρεται και για παθητική αντίσταση. Δεν νοείται, για παράδειγμα, η κάθε ΔΕΗ να διακόπτει επανειλημμένα την παροχή ρεύματος παραβιάζοντας ασύστολα τη συμβατική υποχρέωσή της και υποβάλλοντας σε αφάνταστη ταλαιπωρία και υλικές ζημιές τους

καταναλωτές, ενώ οι τελευταίοι συνεχίζουν σαν υποζύγια να πειθαρχούν, πληρώνοντας κανονικά τους λογαριασμούς τους και ελπίζοντας στην αλλαγή των ρούχων του Μανωλιού (από Ν.Δ. σε ΠΑΣΟΚ και τούμπαλιν). Μια συλλογική ενέργεια αφαίρεσης από το ποσό κάθε λογαριασμού των ωρών διακοπής (ανεξάρτητα αν είναι δήθεν «προγραμματισμένες» ή μη) θα έκανε τους σημερινούς διαχειριστές της και τους αυριανούς καπιταλιστές ιδιοκτήτες της να σκεφτούν σοβαρά τον προγραμματισμό και τις επενδύσεις της επιχείρησης, ώστε να φτάσει τα επίπεδα των αντίστοιχων δυτικοευρωπαϊκών. Η αντίφαση εδώ είναι ότι ενώ το «κίνημα για τα κοινά» συνήθως λειτουργεί με μερικές χιλιάδες ακτιβιστές και συνειδητοποιημένους πολίτες, στην παθητική αντίσταση μπορεί να συμμετέχει η πλειονότητα των πολιτών εφόσον δεν απαιτεί υψηλό επίπεδο συνειδητοποίησης -πράγμα που θέτει το κρίσιμο θέμα της σύνδεσης βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων.

Η πείρα διδάσκει ότι τόσο η παθητική αντίσταση όσο και η ενεργός αντίσταση των ακτιβιστικών κινημάτων, τελικά, είτε περιθωριοποιείται είτε αφομοιώνεται, εάν δεν αποτελέσει τμήμα ενός ευρύτερου αντισυστημικού πολιτικού κινήματος με τη δική του ανάλυση της σημερινής κρίσης και μια πλήρως αναπτυγμένη μακροπρόθεσμη και βραχυπρόθεσμη στρατηγική. Ένα τέτοιο κίνημα θα έπρεπε να επιδίωκε τη συλλογική αυτο-οργάνωση σε τοπικό επίπεδο, μέσα από επιτροπές πρωτοβουλίας που θα συγκαλούσαν συνελεύσεις στις τοπικές κοινότητες και γειτονιές, με τελικό στόχο την οριστική ανάκτηση των «κοινών», μέσω της δημιουργίας από τα κάτω μιας εναλλακτικής πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής δημοκρατίας.

<http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/>

1. Βλ. Φάκελο «Ε», 21/7/07
2. Michael McCarthy and David Usborne, «Massive surge in disappearance of Arctic sea ice sparks global warning», «Independent», 15/9/2006
3. Βλ. «Μύθοι για την οικολογική κρίση», «Ε», 17/02/2007